

Bölüm 12

KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME YOLUYLA EĞİTİM UYGULAMALARININ BAŞARISINI ETKİLEYEN ETMENLER¹

Yakup BURAK²
Emine AHMETOĞLU³

1. GİRİŞ

Özel gereksinimi olan bireylerin sosyal yaşama kazandırılmaları veya sosyal yaşamda üretken bireyler haline gelmeleri, en az kısıtlayıcı ortam ve yeterli düzeyde eğitim imkânlarının sunulmasına bağlıdır (Mitchell, 2008). Ancak bu durum başarılı kaynaştırma/bütünleştirme için yeterli olmayabilir. Bu nedenle kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının sağlıklı ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için sürecin içerisinde hem etkileyen hem de etkilenen önemli unsurlar vardır. Sözü edilen unsurlar; öğretmen, özel gereksinimi olan ve normal gelişim gösteren öğrenciler, aileler (özel gereksinimi olan ve normal gelişim gösteren öğrenci aileleri), okul yönetimi, çevresel ve öğretimsel uyarlamalar, destek eğitim hizmetleri, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), rehberlik hizmetleri ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM), sivil toplum kuruluşları olarak sıralanabilmektedir (Batu, 2015; Chamberlain, Kasari ve Rotheram-Fuller, 2007; Kargın, 2014; Özokçu, 2016; Salend, 1998; Ünal ve Ahmetoğlu, 2017). Başarılı bir kaynaştırmanın gerçekleşmesinde tüm bu unsurların işbirliği içerisinde olması oldukça önemlidir. Yani, okul yönetiminin, genel ve özel eğitim öğretmenlerinin, gölge öğretmenlerin, ailelerin (hem özel gereksinimli hem de normal gelişim gösteren çocuklara sahip aileler), diğer ilgili uzmanların, normal gelişim gösteren çocukların hazırlanması veya özel gereksinimi olan çocukların başarısına etkisi olan diğer bütün bileşenlerin ortak çalışması oldukça önemlidir (Irvine ve Lynch 2009; Myles ve Simpson, 1998). Ancak yapılan araştırmalarda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının başarısını etkileyen en önemli kilit unsurun öğretmenler olduğu vurgulanmaktadır (Burke ve Shutlerland; 2004; Ereş ve Canarşlan, 2017; Mutlu-Göçmen, ve ark, 2017). Bu noktadan hareketle bu çalışmada kaynaş-

¹ Bu bölüm Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan doktora tezinden uyarlanmıştır.

² Dr. Trakya Üniversitesi Yakupburak87@hotmail.com

³ Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, emineahmetoglu@trakya.edu.tr

Özel gereksinimi olan çocukların başarılı bir biçimde kaynaştırılması için tüm bu bileşenlerin göz önünde bulundurulmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle her bir etmenin ayrı bir öneme sahip olduğunun düşünülmesi ve buna yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Yani başarılı bir kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasının gerçekleştirilmesi için başarılı kaynaştırmayı etkileyen tüm bileşenlerin/unsurların (genel ve özel eğitim öğretmenlerinin, gölge öğretmenlerin, ailelerin -hem özel gereksinimli hem de normal gelişim gösteren çocuklara sahip ailelerin- okul yöneticilerinin, sivil toplum kuruluşlarının, RAM uzmanlarının vb.) görüşleri alınarak başarılı bir kaynaştırma için ülke çapında etkili bir stratejik plan hazırlanması gerekmektedir. Böyle kapsamlı bir stratejik planın hazırlanmasında yukarıda belirtilen tüm unsurların görüşlerinin alınmasının oldukça önemli katkılarının olacağı düşünülmelidir. Ayrıca başarılı kaynaştırma bütünleştirme uygulamalarının daha fazla yaygınlaştırılması için eğitimde iyi uygulamalar (örnek uygulamalar) konusunda kaynaştırmayı etkileyen tüm unsurların erişimine olanak sağlanmalıdır.

Yerli literatürde kaynaştırma/bütünleştirme konusunun oldukça sık ele alındığı görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde kaynaştırma bütünleştirme konusunda öğretmenlerin, ailelerin, özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların benzer sorunlarının uzun zamandır devam ettiği ortaya çıkmaktadır. Sorunların sürekliliğinin başarılı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarındaki aksaklardan kaynaklandığı söylenebilir. Bu aksaklıkların giderilmesi için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasında yer alan tüm unsurların iyileştirilmesi ve konu hakkında bireysel ve toplumsal farkındalığın geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için araştırmacılara, eğitimcilere, ailelere ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir.

Araştırmalarda başarılı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları için gerekli olan faktörler daha sık ele alınmalı, özel gereksinimli çocukların eğitimi ile ilgili okul-aile işbirliğinin daha nitelikli hale gelmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Sivil toplum kuruluşları konunun önemimin anlaşılmasına dair çalışmalarını arttırmalı, devlet destekli projeler çeşitlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Ahmetoğlu, E. & Akşin-Yavuz, E. (2018) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim. N. Aral ve F. Gürsoy (Editör). Özel gereksinimli çocuklar ve eğitimleri: Özel eğitim. Ankara; Hedef Yayıncılık
2. Akalın, S. (2015). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri ve gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16 (03), 215-234.
3. Ataman, A. (2012) *Özel Eğitime Muhtaç olmanın nedenleri, anlam ve amaçları* Ayşegül Ataman (Edit). *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim*. Vize yayıncılık Ankara

Eğitim Bilimleri Araştırmaları II

4. Ataman, A. (2017). Özel gereksinimli çocuk. Ayşegül Ataman (Edit.) *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim*. Ankara: (4. Baskı) Vize yayıncılık.
5. Atkin, N. (2013) Kaynaştırma. Hasan Avcioğlu (Editör), *İlköğretimde Özel Eğitim*. (3. Basım) Nobel Akademik Yayıncılık Ankara.
6. Avcioğlu, H., Sazak-Pınar, E. & Öztürk, T. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan kaynaştırmaya yönelik öğretmen ve anne-baba tutumlarının incelenmesi. A.Yıkmış ve E. Sazak-Pınar (Ed.): *XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
7. Avcioğlu, H. (2012). RAM müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, BEP geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2009-2031.
8. Aydoğan-Çakar, A. (2016) Özel gereksinimli öğrenciler için uyarlamalar. Ümit Şahbaz (Edit.) *Özel eğitimde bütünleştirme, Başarı için 450 strateji*. Anı yayıncılık. Ankara.
9. Batu, E. S. & Kırcaali-İftar, G. (2011) *Kaynaştırma* Kök yayıncılık (6. Basım): Ankara.
10. Batu, E. S. (2011). Factors for the success of early childhood inclusion & related studies in Turkey *International Journal of Early Childhood Special Education*, 2 (1).
11. Batu, E. S. (2015a) Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. İbrahim H. Diken (Editör), *Özel eğitime gerksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (12. Basım) Pegem Akademi Yayıncılık Ankara
12. Batu, E. S. (2015b) Kaynaştırma nedir? Kimler rol alır? Nasıl uygulanır?. Serhat Odluyurt (Editör), *Kaynaştırma eğitiminde uygulamalı davranış analizi*. (1. Basım) Eğiten Kitap Yayıncılık Ankara.
13. Batu, E. S., Kırcaali-İftar, G., & Uzuner, Y., (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 33-50.
14. Bloom, L. A., Perlmutter, J., & Burrell, L. (1999). The general educator: applying constructivism to inclusive classrooms. *Intervention in School and Clinic*, 34 (3), 132-136.
15. Boonen, T., Damme, J. V., & Onghena, P. (2014). Teacher effects on student achievement in first grade: which aspects matter most? *School Effectiveness and School Improvement. International Journal of Research, Policy and Practice*, 25 (1), 126-152.
16. Boxall, K. (2010). *Involving people with profoundand multiple learning difficulties in research. barriersand possibilities. disability studies conferans*, Lancaster, Universty of Lancaster.
17. Börkan, B., Öztürüm, G., Yılmaz, O., Çetintaş, Ş., Gülcan, B., & Özcan, M. (2017). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde psikolojik test uygulama süreçleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7 (48).
18. Brubaker, R., Bundy, M. B., Winslow, M. P. & Belcher, K. (2010) School psychologists' beliefs about autism: Impact on classroom intervention acceptability *Journal of the Trainer's of School Psychologists* 29, 51-64.
19. Bryant, D. P., Smith, D. D., & Bryant, B. R. (2008). *Teaching students with special needs in inclusive classroom*. New York, NY. Pearson Education, Inc.
20. Burke, K & Shutlerland, (2004). Attitudes toward inclusion knowledge versus experience. *Education*, 125 (2) 163-173.Cavkaytar, A. ve Diken, İ. (2007), *Özel eğitime giriş*, (3. Baskı), Ankara: Kök Yayıncılık.
21. Chaaya, R. (2012). *Inclusion of students with autism in general education classrooms*. Education of the University of Toronto
22. Chamberlain, B., Kasari, C., & Rotheram-Fuller, E. (2007). Involvement or isolation? The social networks of children with autism in regular classrooms. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 230-232.
23. Çaha, H. (2016). Engellilerin toplumsal hayata katılmasına yönelik politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya örnekleri. *İnsan & Toplum Dergisi*, 5(10), 123-150.
24. Dahle, K. B. (2003). Services to include young children with autism in the general classroom. *Early Childhood Education Journal*, 31(1), 65-70.
25. Diken, H. İ. (1998). Sınıfında zihinsel engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenle-

- rinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarını karşılaştırılması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü Bolu.
26. Diken, İ. H. (2007). Kaynaştırma uygulamalarında işbirliği. (Editör: S. Eripek) *İlköğretimde Kaynaştırma* (1. b., s. 23-40). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
 27. Diken, İ. H. (2015) Otizm spektrum bozukluğu gösteren öğrenciler. İbrahim H. Diken (Editör), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (12. Basım) Pegem Akademi Yayıncılık Ankara
 28. Düşkün, Y. (2016) *Türkiye’de ortaöğretimde kapsayıcı eğitim durum analizi* Eğitimde Reform Grişimi. İmak Ofset Basım yayım. İstanbul.
 29. Emmons, C. L., & Zager, D. (2018). Increasing collaboration self-efficacy to improve educational programming for students with autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 33 (2), 120-128.
 30. Ereş, F. & Canarslan, A. (2017) Kaynaştırma eğitimi politikalarının değerlendirilmesine yönelik bir çalışma: engelli öğrencilerin okul sorunları *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt: 6,(1)*, 553-570
 31. Erhard, R. & Umansky, T. (2005). School counsellors’ involvement in the process of inclusion in Israel. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52, 175-194.
 32. Fiscus, E. D. & Mandell, C. J. (2002). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. Hatice Günayer Şenel, Elif Tekin (Çev). Ankara: Seçkin Dağıtım.
 33. Friend, M., ve Bursuck, W. (2006). *Including students with special needs a practical guide for classroom teachers* (4th Edition b.). Boston: Allyn and Bacon
 34. Gökdere, M. (2012) Sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutum, endişe ve etkileşim düzeylerinin karşılaştırmalı incelemesi *Educational Sciences: Theory & Practice - 12 (4)* 2789-2806
 35. Güldü, B. (2010). Sivas ili örneği’nde kaynaştırma eğitimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Sivas.
 36. Gürgür, H., Kış, A. ve Akçamete G. (2012). Kaynaştırma öğrencilerine sunulan bireysel destek eğitim hizmetlere ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(3), 689-701.
 37. Hipp, K.A., and Huffman. J.B. (2000). How leadership is shared and visions emerge in the creating of learning communities. Paper presented at the 81st Annual Meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA,
 38. Hornby, G. (2014). *Inclusive special education, evidence based practices for children with special needs and disabilities*. USA, New York: Springer Science Business Media
 39. Idol, L. (2006) Toward inclusion of special education students in general education: a program evaluation on eight school. *Remedial and Special Education*, 27 (2), 77-94.
 40. Irvine, A.N., Lynch, S.L. (2009). Inclusive education and best practice for children with autism spectrum disorder: an integrated approach. *International Journal of Inclusive Education*, 13 (8). 845-859. Doi: 10.1080/13603110802475518
 41. Jones, V., Jones, L. (2001). *Comprehensive classroom management creating communities of support and solving problems*. 7.Edition. Pearson Education, Inc.
 42. Kamen-Akkoyun, A. (2007) Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri Batı Karadeniz Bölgesi örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı. Bolu.
 43. Kara, Z. (2016) Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
 44. Kargın, T. (2007) Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel eğitim Dergisi*, 8 (1) 1-13.
 45. Kargın, T. (2014) Özel gereksinimli çocukların özellikleri Tevhide Kargın (Editor:) *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları yaklaşımlar yöntemler, teknikler*. Kök Yayıncılık: (3. Basım).

- Ankara.
46. Kargın, T. (2016) Okul öncesinde performans değerlendirme ve BEP hazırlama. Bülbin Sucuoğlu ve Hatice Bakkaloğlu (Editörler) *Okul öncesinde kaynaştırma: ne zaman nereden neden nasıl kim* (2. basım) Kök yayıncılık: Ankara
 47. Kırcaali-İftar, E. (2012) *Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri* Anadolu Üniversitesi Yayınları Eskişehir
 48. Kırcaali-İftar, G. (1998). *Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
 49. Koçyiğit, S. (2015) Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 4 (1)*, 391-415
 50. Lewis, R. B. & Doorlag, D. H. (2003). *Teaching special students in general education classrooms*. New Jersey: Merrill, Prentice Hall
 51. Lewis, R. B. & Doorlag, D. H. (2011). *Teaching students with special needs in general education classrooms* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
 52. Mastropieri, M. A. & Scruggs, T. E. (2016) *Kaynaştırma sınıfı: etkililiği farklılaştırılmış öğretim için stratejiler* Mustafa Şahin & Taner Altun (Çev. Edit) 5. Baskı Nobel Yay. Ankara
 53. MEB, (2013) Birlikte başarırız bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen klavuz kitabı giriş Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü Raporu Yayınları Ankara
 54. ÖEHY. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Resmi Gazete, 30471 7
 55. Melekoğlu, M. A. (2016) Özel eğitimde ekip çalışması ve özel eğitim ortamları. Veysel Aksoy (Editör), *Özel eğitim*. (1. Basım) Pegem Akademi Yayıncılık Ankara.
 56. Metin, N. (2017) *Kaynaştırma* Necate Baykoç (Editör), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. (4. Basım) Eğiten Kitap Yayıncılık Ankara
 57. Meyen, E. L. & Yuoone, N. B., (2007) *Exceptional children in today's schools*. 4th. Edition. Love Pub. Company.
 58. Mitchell, D. (2008). *What really works in special and inclusive education: using evidence-based teaching strategies* 270 Madison Ave, New York.
 59. Mutlu-Göçmen, N. Bozkurt, M. & Aydın, Ç., (2017) Sınıf öğretmeni adayları ile özel eğitim öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının karşılaştırılması *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1),
 60. Myles, B. S., & Simpson, R. L. (1998b). Inclusion of students with autism in general education classroom: The autism inclusion collaboration model. R.Simpson, L. Myres (Editörler), *Education children and youth with autism: Strategies with effective practices*. Austin, Texas: Pro-Ed.
 61. Nal, A., & Tüzün, I., (2011a) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimde dünyadan ve Türkiye'den iyi örnekler. Kaynaştırma/bütünleştirmenin etkililiğini arttırmak için politika ve uygulama önerileri projesi. Eğitimde Reform Girişimi İmak Ofset Basım. İstanbul.
 62. Nal, A., & Tüzün, I., (2011b) *Türkiye'de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin durumu kaynaştırma / bütünleştirmenin etkililiğini arttırmak için politika ve uygulama önerileri projesi* Eğitimde Reform Girişimi (ERG) Mega Basım İstanbul.
 63. Newton, N., Carbridg, J. & Hunter-Johnson, Y. (2014). *Teachers' perceptions of inclusive education and its implication for adult education in the Bahamas* (July 25, 2014). Adult Education Research Conference.
 64. Odluyurt, S. & Batu, S. (2010) Gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklara kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin öğretimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (3),1533-1572.
 65. Odom, S., (2000) Preschool inclusion: what we know and where we go from here. *Topic in Early Childhood Special Education* 20 (1) 20-27
 66. Onur, M. (2009) Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi kâğıthane ilçesi örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi* Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bölüm dalı İstanbul

67. Orel, A., Zerey, Z. & Töret, G. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1), 23-33.
68. Öncül, N. & Batu, S. (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 6 (2), 37-55.
69. Özdemir, S. (2012) *Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Uyumun Desteklenmesi*. (Edit. Ayşegül Ataman) Vize yayıncılık 1. Basım Ankara.
70. Özokçu, O. (2016) *Kaynaştırma uygulamaları*. Sezgin Vural (Editör), *Özel Eğitim*. (4. Basım) Maya Akademi Yayıncılık Ankara.
71. Özokçu, O. (2018). Investigating classroom teachers' attitudes towards inclusion. *Journal of the Faculty of Education*, 19(3), 418-433.
72. Polat, F. (2011). Inclusion in education: A step towards social justice. *International Journal of Educational Development*, 31(1), 50-58. doi:10.1016/j.ijedudev.2010.06.009
73. Rief S F & Heimburge, J A. (2006) *How to reach and teach all children in the inclusive classroom: practical strategies, lessons and activities* (2. Ed.) San Francisco: Jossey Bass
74. Rose, R. (2010) *Confronting Obstacles to Inclusion International responses to developing inclusive education* Madison Avenue, New York
75. Safran, J. S., & Safran, S. P. (2001). School-based consultation for Asperger syndrome. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 12 (4), 385-395.
76. Salend, S J. (1998). *Effective Mainstreaming*. Columbus: Ohio, Merrill Publishing Co.
77. Shpendi, T. & Ahmetoğlu, E., (2016) *Social Acceptance in Preschool Period* (Edit.) Recep Efe & Iwona Jażdżewska Current Advances in Education st. kliment ohridski university press sofia
78. Sparkenbaugh, E. (2007). The inclusion of autistic students in the general curriculum *Unpublished Doctoral Dissertation*, University of Pittsburgh.
79. Stojik, T. (2009). *A guide for advancing inclusive education practice*. Belgrade: Dosije Studio.
80. Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2008). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*, Morpa Yayınları, İstanbul.
81. Sucuoğlu, B. ve Bakkaloğlu, H. (2013). *Okul öncesinde kaynaştırma ne, ne zaman, nerede, nasıl neden, kim*. Ankara: Kök Yayıncılık.
82. Sucuoğlu, B. ve Bakkaloğlu, H. (2015) *Okul öncesi kaynaştırma: öğretmen eğitimi* Pegem Akademi Yay. 1. Baskı: Ankara.
83. Taylor, R. L., Richards, S. B., & Brady, M. P. (2005). *Mental retardation: Historical perspectives, current practices, and future directions*. Boston: Allyn & Bacon.
84. Tiryakioğlu, Ö., & Avcıoğlu, H. (2013). Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarını algılamaları. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* 2 (1), 1300-7432.
85. Toprak-Karaer, N. (2010) İlköğretim okullarındaki yönetici, sınıf ve psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma adayı özel gereksinimli öğrencileri tanıma ve yönlendirme yeterliliklerinin incelenmesi (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri.
86. Turhan, C. (2007) Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Eskişehir.
87. Turnbull, R., Turnbull, A., Shank, M., Smith, S., & Leal, D. (2002). *Exceptional lives special education in today's school* (3. baskı). Ohio: Merrill Prentice Hall.
88. Ünal, A. M. & Ahmetoğlu, E., (2017, September). Kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen etmenleri değerlendirilmesi international *Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series Kırklareli/Turkey Proceedings Book*.
89. Verma, G. K. Bagley, C. R. & Jha, M. M. (2007) *International perspectives on educational diversity and inclusion studies from America, Europe and India* 270 Madison Ave, New York, NY 10016
90. Wood, J. W. (2006). *Teaching students in inclusive settings: Adapting and accommodating instru-*

ction: Pearson Merrill Prentice Hall. Ohio.Prentice Hall.

91. Yıldırım-Eriřkin, A., Yazar-Kıraç, S. & Ertuđrul, Y., (2012). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 193, 200-213.
92. York, J., & Tundidor, M. (1995). Issues raised in the name of inclusion: Perspectives of educators, parents and students. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 20 (1), 31-44.